

Universal Declaration of Human Rights - Kasem

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

LOGO BANJA TIGISIM NABIINA NJWE-LAO WADE

PULIM

De na se we nabiina njwea de logo banja chega chwonja wade maama kugu zege logo maama wopwolo, de chega de yezura banja ne.

De na se we de na ba tge chega chwonja to mo jaane nikantgo de tigura de popra ko twi nabiina lanja ne, ye nabiina maama yaa lage se wopwolo de yezura yaa taa wora.

De na se we nanno maama taa tei o tete se tigura de popra ye taa wora, fefeo de peenem njwaane, se wade sem ja kuri.

De na se we teene maama taa jege wolim, de ni sem de mimoro.

De na se we "UN Charter" koto kom paje ko se wade sem njwea wolim njwaane se baara de kaana taa ye bedwe logo ywonni de wopwolo de yezura njwaane.

De na se we UN Tigisim teene dem maama ke nimoro se chega chwonja wade sem ja kuri nabiina zula de wopwolo njwaane.

De ta na se we ko yaa lamma lanyerane se de ni wade sento kuri se ko ja wopwolo de yezura ko ba logo banja.

De Laam wo se we

"General Assembly" dem pe

Logo Banja Tigisim Wade sem se ko taa ye won-kolo kodoo na wo woli ko ja wopwolo de logo fagem de yezura na wo pa nabiina njwea taa jege kuri logo banja maama ne to.

Wadaa 1

Ba loge nanna maama se ba taa ye bedwe mo ba njwea de ba chega seini, ye fefeo teira kotoa. We pe ba swa de bobonja mo se ba taa ye nubiudaane ye ba jege da njwanja.

Wadaa 2

Logo banja tigisim wade sem pe chwonja se nanno maama taa jege chega chwonja na wo pa ba njwea taa jege zula to. Wade sem ta we ba ba fee nabiinu o chega chwonja ne naa ba cheese o dwi o yetana, o logo lane, o we njanna naa o bobonja njwaane. Wade sem ta we ba ba jege se ba taa cheese nanno we o ye baaro naa kaane, kwoo o jejegero naa ba na loge o me to njwaane.

Wade sem ta tage se woli da we popra ba jege se ka taa wora nabiina lanja ne ba teo politiksi naa ko wade naa ko na ye kolo to njwaane. Naa ba nno nanno we o wonji teo kolo ta na wo vere ko tete to njwaane.

Wadaa 3

Ko ye nanno maama chega chwonja mo se o taa njwe ye fefeo naa foonee teira.

Wadaa 4

Wadaa kam we nabiin-yeiku naa kabe totona naa kabe pipio daa ye taa wora logo banja ne.

Wadaa 5

Ba ba jege chwonja se ba pa nɔnɔ yaare cham yerane ko na wo maŋe se nabiinu yaare tei to.

Wadaa 6

Nɔnɔ maama ye nabiinu mo o ze paŋ o wo mɛ maama logo banja yoba. Logo banja wade sem maama yiga ne, wadaa teira na wo ta we o dae nabiinu.

Wadaa 7

Nabiina maama ye bedwe mo wadaa yiga ne. Wadaa choo nɔnɔ maama mo; ka ba ɔɔre nɔnɔ ka yaga. Ka kwoli nabiina maama mo se wolo wolo ye cheese o dwon.

Wadaa 8

Nɔnɔ maama wae o saŋ nɔnɔ o dwon ɔɔte delo maama wone nenɛne ko tu na ke o chɔge teo kom wade selo na pa nɔnɔ wom ɲwea ywona to.

Wadaa 9

Ba baa wane ba ja nɔnɔ ɔɔ yerane ba gare ba ke o peena diga naa ba zeili o o teo ne pa o vo zoora te-gaa ne.

Wadaa 10

Ba na jaane nɔnɔ fee wora se ba di o sareya ɔɔte ne lanyerane ko maŋ de teo kom wade na tini tei to ba ni o seene o chɔge naa o wo chɔge.

Wadaa 11

1. Ba na jaane nɔnɔ we o chɔge o maŋe waarem ba na wo di o bora tata ba ba jege chwonja ba te we chɔge fee wora se ba pa ko tu chwonja se o ja lɔya de sareya tiina se ba woli o se ba di taane dem ɔɔte ne.

2. Ba baa wane ba ta we nɔnɔ yaa ke o chɔge naa ba ta we o ve se o yaa ke kolo na maŋe keim chega chwonja ne to, ye ka maŋa ne wadaa yaa teira ko ɲwaane. Ko kwaga ne tata ba baa wane ba pa nɔnɔ waarem na dage de dwoi waarem delo dwi o deim yaa na wo jwon o na chɔge maŋa kalo to.

Wadaa 12

Ba ba jege chwonja ba daane nɔnɔ ɔɔ yerane o bobonja keiri seini, naa o diga tiina, naa o ɔɔ de o pwola totonja seini. Ba nam ba jege chwonja ba ke o kekeo kolo na wo chɔge nɔnɔ wom yu to. Wadaa kanto choo nɔnɔ maama mo o kekeo maama seini, ye daanem teira.

Wadaa 13

1. Nɔnɔ maama wae o beiri o bobonja na lage tei ye o zoore o bobonja na lage mɛ maama to, o teo ne.

2. Nɔnɔ maama wae o nwon teo de teo, naa o tete teo ne o beiri o vei teo kodwon ye o jwoora.

Wadaa 14

1. Nɔnɔ wolo maama na ne chem o teo ne, o wane o duri o vo o taa zoore sateene dedwonna ne o wopwolo de yezura ɲwaane.

2. De ko de, o cham dem na dae nenɛne politiksi laŋa ne ko wo taa chamma se o duri o nwon. O na chɔge teo kom wade ge mo naa o kekeo kom na wo de UN wade sem na maŋe tei to sateene dedwonna baa se de jwon o mɔle mɔle.

Wadaa 15

1. Nɔ́nɔ́ maama jege teo, o na nwon mɛ.
2. Ba baa wane ba zeili nɔ́nɔ́ o teo ne, naa ba fee o se o ye leiri teo o bobonja na lage tei to.

Wadaa 16

1. Baara de kaana na bege ba ti to wae ba di daane ye ba yetana, naa ba na nwon tekolo, naa ba na tɔ́ge Wechoŋa kalo dwi to baa wane ko cheinji ba se ba ye di daane ba ɔ́ nɔ́nɔ́. Ye ba kadiri seini ba maama ma daane, ba zora de ba nwea seini, ye ba wae ba yage daane maŋa de maŋa, ba tete bobonja na lage tei.
2. Kadiri wio ye baaro de kaane tete yerane na sɛ se ba zo daane, ye ko dae we nɔ́nɔ́ mo fee ba to.
3. Nɔ́nɔ́ tiina - baaro de o kaane de o bu - mo ye sayu kugu takeiri wone. Konto nwaane tekeiri dem de teo kom maama jege se ba taa ni ba banja ne mo, ba taa choo ba wolwanno maama wone.

Wadaa 17

1. Nɔ́nɔ́ maama wae o jege o tete nyɔ́nɔ́ wonno, naa o de o badwonna wae ba tei wonno daane.
2. Ba baa wane ba vere nɔ́nɔ́ wonno naa ba pa se o ye taa lage wonno.

Wadaa 18

Nɔ́nɔ́ maama wae o bon ɔ́ na lage tei. O wae o ke o bobonja keiri, o wae o tɔ́ge Wechwɔ́na kalo dwi o na lage to; o nam ta wae o leiri o Wechwɔ́na naa o bonem o yerane naa o de kɔ́kɔ́, ye o bere nɔ́nɔ́ Wechwɔ́na kam o taane de o totonja seini.

Wadaa 19

Nɔ́nɔ́ wae o nɔ́nɔ́ o bobonja na lage tei. O wae o tɛ kolo maama o na bon ɔ́ yu ne, ye nɔ́nɔ́ ba jege chwɔ́na se o cheinji o ni. O wae o beiri labaare o bobonja o daare o pae labaare dwi maama labaare tɔ́nno de walese bam maama wone se de jage jei mamma.

Wadaa 20

1. Nɔ́nɔ́ maama wae o tɔ́ge o zoore asemble naa tigusim dwi maama na ye yezura tigusim to.
2. Ba baa wane ba fee nɔ́nɔ́ se o zo tigusim delo o na ba lage to.

Wadaa 21

1. Nɔ́nɔ́ maama wae o tɔ́ge o di o teo gɔ́mente paare; o nam ta wae o tɔ́ge o voti o kuri nɔ́nɔ́ o ke gɔ́mente dem wone.
2. Nɔ́nɔ́ maama wae o jwon wolim delo o teo gɔ́mente na jege de woli de nɔ́nɔ́bia maama to, ko ma da ko ma da.
3. Gɔ́mente maama dam wo taa tɔ́ge de nɔ́nɔ́bia kwora na we tei to mo. Nɔ́nɔ́bia bam kwora kam mo yei ni ka bere nɔ́nɔ́bia bam na wo kuri ba gɔ́mente dem paare tiina tei to. Kurim dem jege se ko dɛ voti lao naga mo, se nɔ́nɔ́ maama voti o bobonja na laga tei to, ye se ko dɛ voti wadaa kam naga chekke.

Wadaa 22

Nɔ́nɔ́ maama teo gɔ́mente jege se de taa choo o nwea lanja ne de de dam, de de naduni dedaane de na jege nimɔ́rɔ́ tei de sateene dedwonna to se ko pa nɔ́nɔ́ wom nwea ja kuri se o wane o ji nɔ́nɔ́ lanyerane.

Wadaa 23

1. Nɔ́nɔ́ maama wae o ke toton; o wae o kuri o bobonja na dɛ toton delo, ye fee wora se toton dem taa jege kuri na pa o ywonni de wopwolo ye o ba lia we ba wo zan ba le o toton dem ne to.

2. Nɔ́nɔ́ maama ka, ye ko ba chuli o na ye wolo dwi to, jege se o taa jwonɔ ɲweo na mae de o totonɔ dem dam na mae tei to mo.

3. Wolo maama na toɲa ko maɲ se o ɲweo taa ye zegere se ko wane ko ni o tete dedaane o diga tiina lanyerane. Ko ta maɲ se o taa nɛ fee o totonɔ jei ne.

4. Nɔ́nɔ́ maama wae o tɔge o zoore totonɔ jei tigusim yalo na wo woli o o totonɔ laɲa seini to.

Wadaa 24

Nɔ́nɔ́ maama jege chwonɔ se o taa jege sio de sio maɲa, dedaane hawase bagera o na o ke totonɔ jei ne to; ye o ta wae o jwonɔ daa bem wone o jeini nɔ́nɔ́ ne o sia ye ba baa le o ɲweo wone.

Wadaa 25

1. Fee wora se Nɔ́nɔ́ maama taa ɲwe ɲwea na jege kuri ye ka ywoma ka pae o tete de o diga tiina to. Ko maɲe se wodiiru, zora jei, assibita na ni yezura seini to dedaane won-telo maama na wo woli pa se ɲwea taa ywoma to taa wora. Fee ta mo wora se wolim taa wora ko pae Nɔ́nɔ́ maama nenɛne o na ba toɲa, o na weela, naa o na jigi nabwom jaweo ɲwaane, o na ye badeim naa kadeim, o na kwe naa Nɔ́nɔ́ na ye zore tu, o ware se o ni o tete baɲa ne.

2. Fee wora se ba taa fage ba ni niina de bia baɲa ne lanyerane. Bu maama, o jege kwo yoo o ba jege kwo yoo, ko maɲe se ba ni o baɲe ne mo ba woli o se o ke Nɔ́nɔ́.

Wadaa 26

1. Nɔ́nɔ́ maama jege choɲa se o ke sikuuli. Sikuuli veɲa, ko zege prameiri sikuuli ko vo yi Junia Sekondeiri Sikuuli, wo taa ye zɛɛra mo, ye ko ta ye fefo mo se bu maama vo sikuuli se ko yi konto. Tɛkenekal Sikuula de totonɔ berem sikuula nenɛne Kɔlɛja de wo taa wora se balo na wo vo da to vo. Univesiti de sikuula kamuna yadwonna de wo taa wora se balo na paase ba tɛɛsa lanyerane to vo.

2. Sikuuli veɲa naa tɔn-yeino ye se ko pa Nɔ́nɔ́ swa mo poore se o wane o lɛre kolo maama na lana ko pa nabiino se ko ja wopwolo de yezura ko ba to. Ko jege se ko ja nimɔɔ de badwonɔ mo ko ba de sateene logo baɲa ne, de nabiina dwi maama de wejɔɔna dwi maama se ko zeini logo baɲa tigusim totonɔ dwi maama na woli logo maama yezura to.

3. Tiina jege chwonɔ se ba kuri ba na wo taa lage se ba bia zamese tɔnɔ sikuuli delo dwi wone to.

Wadaa 27

1. Nɔ́nɔ́ maama wae o tɔge o ke o nabaara kekeo o na lage tei, de keina yadwonna, de "Science" na jaane wodonno telo maama ko ba nabiina jirim naa wolim ɲwaane to.

2. Nɔ́nɔ́ maama na popone o tɔnɔ o na yei kolo maama logo lam ɲwaane to, fee wora se ba zeini naa ba woli o se o nɛ ko maana.

Wadaa 28

"United Nations" nia yanto ye se ko pa nabiino maama logo baɲa wolim, de wopwolo de yezura mo.

Wadaa 29

1. Nɔ́nɔ́ maama jege fee totonɔ se o ke o na zoore takeiri delo maama ne to se ko pa se o taa ye Nɔ́nɔ́-ɲwem se o ɲwea ke ywonni.

2. Nɔ́nɔ́ fee totonɔ keiri wone o jege se o dɛ wadɛ sem na lage tei to mo. O ba jege se o ke o gaale naa o ke o chɔge badwonna wo. O nam ba jege chwonɔ o ke o chɔge kɔɔ ywonni de Nɔ́nɔ́ wopwolo, kɔɔ zula ɲwaane.

3. Nɔ́nɔ́ maama na tɔge nabiina ɲwea de logo baɲa chega chwonɔ wadɛ sento o jege se o tɔge "United Nations" na lage se ko dɛ tei to mo.

Wadaa 30

Naach, naa naach, naa teo ye zaŋ ba boŋe we ba wo wane ba ke wono se ko leiri naa ko choŋe nia yanto ba na tiŋ toŋo konto ne to.
